

4. 4. 2019

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Co přináší návrh zákona o hromadných žalobách?

Proces schválení návrhu zákona o hromadných žalobách (dále jen „Zákon“) je v plném běhu, protože Ministerstvo spravedlnosti poslalo v nedávných dnech paragrafové znění návrhu Zákona k připomínkovému řízení. Česká navrhovaná úprava se nicméně velmi liší od ostatních evropských úprav a až příliš se přibližuje americkému modelu hromadných žalob, tzv. class action, včetně přebírání nešvarů tohoto systému.

Dosavadní možnosti kolektivních ochrany jednotlivců

Určité prvky kolektivních žalob můžeme spatřovat i nyní v našich jednotlivých právních předpisech, nicméně se nejedná o komplexní úpravu, která by jednotlivcům poskytla dostatečnou ochranu jejich práv. Stěžejní je v tomto případě zákon č. [634/1992](#) Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, kdy na základě § 25 odst. 2 může sdružení nebo profesní organizace, jež mají oprávněný zájem na ochraně spotřebitele, nebo oprávněný subjekt[1], podat návrh na zahájení řízení, v rámci kterého se bude domáhat zdržení se protiprávního jednání ve věci ochrany práv spotřebitelů. Nicméně v takto zahájeném řízení je účastníkem pouze tato spotřebitelská organizace a samotní spotřebitelé se na řízení nikterak nepodílí.

Obdobným případem je § 2989 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, dle kterého se mohou právnické osoby hájící zájmy soutěžitelů nebo zákazníků domáhat po rušiteli zdržení se nekalosoutěžního jednání či odstranění závadného stavu.

EVERSHEDS
SUTHERLAND

Příliš široký věcný rozsah Zákona

Věcná působnost Zákona je vymezena v § 2 jen velmi obecně. Primárním smyslem hromadných žalob je ochrana spotřebitelů, přesto Zákon počítá s rozhodováním všech soukromoprávních sporů, o kterých lze uzavřít smír, tedy i např. pracovněprávních nároků, nároků vzniklých z hospodářské soutěže včetně nároků soutěžitelů i nároků uplatňovaných podnikateli, např. dodavateli. Důvodová zpráva k návrhu Zákona dokonce uvádí i možnost aplikace na sousedské spory.

Rozsah věcné působnosti je tedy excesivní i s ohledem na návrh směrnice o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů (dále jen „Směrnice“), která, jak už plyne ze samotného názvu, počítá se zavedením kolektivního řízení pouze pro oblast ochrany práv spotřebitelů. Navrhovaná věcná působnost Směrnice je tak mnohem užší než věcná působnost Zákona.

Jediné, co Zákon sám vylučuje ze své věcné působnosti, je uplatňování práv, o nichž nelze uzavřít smír (zejména věci rodinněprávní a statusové), a práv na náhradu újmy způsobené při výkonu

veřejné moci[2].

Taktéž je v Zákoně oproti Směrnici širěji vymezen rozsah práv, kterých se žalobce může dle § 30 Zákona prostřednictvím hromadné žaloby domáhat. V návrhu Zákona nejsou nároky nikterak omezeny, takže oproti obvyklým zdržovacím nárokům lze uplatnit i nároky na plnění včetně peněžitého plnění. Dokonce nejsou vyloučeny ani peněžité nároky na náhradu újmy, což znamená, že členové skupiny by se tak kromě náhrady materiální škody mohli domáhat i náhrady nemajetkové újmy.

Odhlašovací, nebo přihlašovací řízení?

Hromadné žaloby mohou fungovat na základě dvou režimů. Prvním z nich je odhlašovací (opt-out) režim, kdy se řízení účastní všichni členové dané skupiny, kteří disponují stejnými či obdobnými nároky, ledaže výslovně vyjádří svůj nesouhlas s účastí v řízení. Druhým možným režimem je přihlašovací (opt-in) režim, kdy se řízení účastní pouze ty subjekty, které se do řízení samy přihlásily. Při projednávání znění návrhu Zákona bylo hojně diskutováno, který z daných režimů bude nejlepší využít. Nakonec Zákon počítá s využitím obou režimů.

U peněžitých nároků zpravidla přesahujících 10 000 Kč u jednoho člena skupiny se použije režim přihlašovací.

Odhlašovací režim je určen pro nepeněžité nároky a pro nároky zpravidla nepřesahující 10 000 Kč u jednoho člena skupiny. V případě peněžitých nároků a úspěchu žalobce bude muset žalovaný složit do soudní úschovy částku odpovídající součtu nároků všech členů skupiny (§ 110 Zákona), a to i když se řízení vůbec neúčastnili. Pokud se někteří členové skupiny nepřihlásí o výplatu přiznané částky, případně nevyplacená částka státu (§ 114 Zákona). Zákon už ale neřeší, jak se v odhlašovacím režimu stanoví celková částka, když nemusí být zřejmé, kolik má vlastně skupina členů. Dále vyvstává otázka, co když se přihlásí více členů skupiny, než se očekávalo, a daná částka nebude stačit? Bude muset žalovaný doplácet?

Je také otázkou, zda je hranice 10 000 Kč zvolena vhodně a neměla by být nižší, např. 5 000 Kč. Jednou ze základních právních zásad je zásada „*Vigilantibus iura scripta sunt*“, tedy práva náležejí bdělým. Odhlašovací řízení představuje prolomení této zásady se závažnými potenciálními důsledky pro žalovaného. Aktuálně činí minimální mzda 13 350 Kč měsíčně. Lze proto očekávat, že už od částky okolo 5 000 Kč by se daný subjekt měl o svoje práva starat sám, a proto se případně aktivně do soudního řízení přihlásit.

Správce a jeho odměna

Jedním ze subjektů, který je oprávněn podat hromadnou žalobu, je vedle samotného člena skupiny a zájmového spolku také správce skupiny. Správcem dané skupiny může být pouze subjekt, který získal akreditaci od Ministerstva spravedlnosti. V případě odhlašovacího režimu lze podat žalobu pouze prostřednictvím správce skupiny (§ 38 Zákona).

Tento správce následně v případě úspěchu ve věci může obdržet odměnu ve výši 20 – 30 % z přisouzeného plnění (§ 99 Zákona) Toto ustanovení bude jednotlivé správce motivovat k vyhledávání sporů s co největší majetkovou hodnotou, protože takové spory představují pro správce největší zisk.

V kombinaci s odhlašovacím řízením to znamená motivaci správců k tomu, aby co nejvíce nadhodnotili počet členů skupiny a zveličovali jejich nároky, aby pak v rámci vyjednávání o smíru měli co nejlepší pozici. Tím bude ze strany správců docházet k morálnímu hazardu a neetickému

chování. V případě počtu stovek nebo dokonce tisíců členů skupiny je přitom nereálné, aby byl každý jednotlivý nárok na náhradu nemajetkové újmy přezkoumáván tak detailně, jako by tomu bylo v individuálním řízení.

Zpřístupňování důkazních prostředků

Návrh Zákona pracuje s institutem zpřístupnění důkazních prostředků, který je primárně institutem anglosaského práva, kde ho lze nalézt pod názvem *discovery*. V našem právním řádu ho můžeme najít v zákoně č. [262/2017](#) Sb., o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZOHS“).

V § 10 odst. 3 ZOHS je nicméně zakotven požadavek, aby v návrhu na zpřístupnění dokumentů bylo uvedeno *„co nejpřesnější označení dokumentů, jak to odpovídá dostupným skutečnostem“*. Zákon naproti tomu v § 144 odst. 2 stanoví požadavek na *„vymezení požadovaných dokumentů, jak to odpovídá dostupným skutečnostem, v rozsahu, který lze při vynaložení rozumného úsilí po navrhovateli požadovat“*. Ze Zákona tedy oproti ZOHS vypadl požadavek na co nejpřesnější označení dokumentů.

Hrozí proto požadavky na rozsáhlé zpřístupňování dokumentů včetně tzv. *„lovení důkazů“*. Navrhovatel se tak může domáhat zpřístupnění např. jakékoliv interní komunikace, výpisu klientů z interní databáze, či dokonce obchodního nebo bankovního tajemství. Zákon sice v takovém případě zakotvuje určité záruky, např. možnost určitého omezení osob, kterým budou dokumenty zpřístupněny (§ 150 a násl. Zákona), to se ale jeví jako nedostatečné. V případě, že subjekt informace ze zpřístupněných důkazních prostředků zveřejní nebo jinak zneužije, má sice poškozený nárok na náhradu újmy, nicméně pokud půjde o nemajetný subjekt, reálně žádnou náhradu neobdrží.

Zákon v § 154 počítá se složením jistoty ve výši 50 000 Kč s tím, že tato jistota může být zvýšena, pokud *„zjevně nepostačuje k zajištění náhrady újmy“*. Jde tedy o obdobnou úpravu jako v případě předběžných opatření.[3] Dle zkušeností autorek s nařizováním předběžných opatření ale soudy obvykle nepožadují vyšší jistoty, přestože mají tu možnost. Je proto otázkou, jak soudy přistoupí k možnosti zvýšení jistoty v tomto případě. Další otázkou je, zda by zvýšená jistota postačovala ke krytí újmy v případě úniku obchodního, nebo dokonce bankovního tajemství.

Subjektu, který nevyhoví soudu o zpřístupnění důkazních prostředků, může hrozit pokuta ve výši až 10 mil. Kč nebo až 1 % z čistého obrátu za poslední ukončené účetní období.

Riziko zahlcení soudů

Důvodová zpráva k Zákonu se opírá o tvrzení, že úprava hromadných žalob ulehčí soudům, které díky Zákonu nebudou zahlceny jednotlivými žalobami. Nicméně dle § 113 Zákona budou muset soudy posuzovat, zda každý jednotlivý člen skupiny, který se přihlásí o přiznaný nárok, splňuje podmínky pro výplatu plnění. Což při počtu i několika stovek jednotlivců představuje pro soud enormní administrativní zátěž. Je proto otázkou, jestli by nebylo vhodnější přenést výplatu plnění na správce.

Závěr

Návrh Zákona v současném znění nepředstavuje příliš povedenou úpravu. Primárním problémem je příliš široce vymezený věcný rozsah, kdy bude možné podat hromadnou žalobu i ohledně zaměstnaneckých nároků nebo v případě sporů mezi podnikateli. Předložená úprava navíc zavádí odhlašovací řízení, což jde proti Směrnici i úpravě ve většině členských zemích EU. Dále neposkytuje dostatečnou ochranu před zneužitím hromadných žalob. Zákon zavádí povinnost zpřístupnit

důkazní prostředky, aniž by ale přitom dostatečně chránil povinného, zejména pak obchodní a bankovní tajemství. Nastavený odhlašovací režim také významně zatíží soudy, zejména pokud budou muset rozhodovat o výplatě peněžitého plnění.

Mgr. Eliška Miklíková,
advokátka

Martina Vodičková,
právní asistentka

Eversheds Sutherland Dvořák Hager, advokátní kancelář, s.r.o.

Oasis Florenc
Pobřežní 394/12
186 00 Praha 8

Tel.: +420 255 706 500

[1] Subjekt uvedený v seznamu osob oprávněných k podání žalob na zdržení se protiprávního jednání v oblasti ochrany práv spotřebitelů

[2] Dle zákona č. [82/1998](#) Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem, ve znění pozdějších předpisů

[3] Viz § 75b zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Úročení jistoty \(kauce\), kterou skládá podnájemce nájemci - II. díl](#)
- [Když obecní pozemky již nemusí být obecní - institut mimořádného vydržení v obecním právu](#)
- [Střet zájmů členů volených orgánů obchodních korporací: pravidla, proces a následky](#)
- [Dvě kiwi denně: EU schválila první zdravotní tvrzení pro čerstvé ovoce](#)
- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Darování pro případ smrti nemovité věci zapsané v katastru nemovitostí a určení výše odměny soudního komisaře](#)
- [Flotilová novela: Kdo a kdy musí nově získat licenci k distribuci pojištění?](#)
- [Nová pravidla pro ground handling v EU a jejich dopady na letecký sektor](#)
- [Právní due diligence nemovitostí: na co se v praxi skutečně zaměřit](#)
- [Hmotněprávní opatrovník obchodní korporace: mezi efektivní ochranou a zásahem do korporáční autonomie](#)